

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

Mamadvaliyeva Barno Mamarasulovna

Sirdaryo viloyati Xovos tuman

2-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang'ich sinf o'quvchining shaxsiy xususiyati, imkoniyatiga qarab ijodiy faoliyatni, ishtiyoqini, qiziqishini samarali rivojlantirish uchun avvalo boshlang'ich sinf o'quvchilarning o'z ijodiy qobiliyatlarini mustaqil ravishda namoyish etish imkoniga ega bo'lgan shart-sharoitlarni, dars mashg'ulotlarida o'ziga bo'lgan ishonchini, berilayotgan ijodiy vazifalarni bajarishda mustaqil qaror qabul qilishini ta'minlash va ijodiy muhitni yaratish muhim.

Kalit so'zlar: ijodiy faoliyat, ijodiy qobiliyat, mental arifmetika.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida umumiy va o'rta maktabdan tashqari ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, o'sib kelayotgan yosh avlodni ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, o'quv-tarbiya jarayoniga ta'limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish maqsadida, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentabrdagi PF-5538-sonli "Xalq ta'limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmonida O'zbekiston Respublikasining 2030 yilga kelib PISA (The Programme for International Student Assessment) Xalqaro miqyosda o'quvchilarni baholash dasturi reytingi bo'yicha jahonning birinchi 30 ta ilg'or mamlakati qatoriga kirishiga erishish ya'ni, uzluksiz ta'lim tizimi mazmunini sifat jihatidan yangilash, o'qitish metodikasini takomillashtirish, ta'lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish, xalq ta'limi sohasiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariva innovatsion loyihalarni joriy etish, yoshlarni tarbiyalash va ularning bandligini ta'minlashda maktabdan tashqari ta'limning zamonaviy usullari va

yoʻnalishlarini joriy etish, qolaversa, yoshlarning taʼlim-tarbiyasi uchun qoʻshimcha sharoitlar yaratishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni oʻz ichiga olgan beshta tashabbusni amaliyotga tatbiq etish toʻgʻrisida aytib oʻtilgan.

ASOSIY QISM

Dunyo boʻyicha rivojlangan mamlakatlarda yoshlarni taʼlim-tarbiyasiga katta eʼtibor berilmoqda va ushbu yoʻnalishlar boʻyicha davlat dasturlari qabul qilinmoqda. Bu borada respublikamizda uzluksiz taʼlim tizimida tub islohotlar olib borilmoqda va ularning mazmun – mohiyatini kelajagimiz boʻlgan yosh avlodni intellektual salohiyatli, maʼnaviy yetuk, jismonan baquvvat, innovatsion rivojlangan barkamol shaxs qilib tarbiyalash masalalarini hal qilish tashkil etadi.

Ularda erishilgan natijalar kichik maktab yoshidagi oʻquvchilar tafakkurqamrovini yuksaltirishda muhim didaktik asos boʻlib, ular orqali boshlangʻich taʼlim mazmuni zamonaviy talablar asosida shakllantirishga erishilmoqda. Shu bilan birga hozirda jamiyat taraqqiyoti darajasi zamonaviy taʼlimda ilm-fanva texnika-texnologiyalarning ilgʻor yutuqlaridan foydalanishni ham taqozo etmoqda.

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirish masalalari yuzasidan olib borgan izlanishlarimiz natijalari taʼlimjarayonida muayyan fanlarni oʻqitishda maʼlum bir taʼlim yoʻnalishini amalga oshirishda innovatsion metod va texnologiyalarni ishlab chiqib, ulardan maʼlum yoʻnalishlarda samarali foydalanishga moʻljallangan ijodiy faoliyati muhitini yaratib, boshlangʻich taʼlimni optimal tashkil etish kerakligini koʻrsatmoqda .

Mental arifmetika umumtaʼlim maktabining boshlangʻich bosqichidaboshlangʻich sinf oʻquvchilarini oʻqitish, tarbiyalash va ijodiy faoliyatni rivojlantirishning majburiy sharti va tarkibiy qismi hisoblanadi.Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining turli xil usullari qolaversa, darsdan tashqarifaoliyatlari orqali amalga oshiriladi. Taniqli olimlardan N.K.Krupskaya, A.S.Makarenko, A.V.Lunacharskiy, S.L.Rubinshteynlar boshlangʻich sinf oʻquvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda mehnat yoki texnologiya fani muhim oʻrin egallaydi, deb hisoblaydilar.

Mental arifmetikaning maqsadi-boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirish bilan birgalikda shaxsini ham tarbiyalash demakdir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'z qo'llari bilan biror bir buyumni yasash, tayyorlash, o'quvchilarda ehtiyotkorlik hissin va xotirani rivojlantiradi, shubilan bir qatorda, ma'suliliyatlik, qat'iyatlik va sabr-toqatni o'rgatadi. Bularning barchasi boshlang'ich sinf o'quvchilarini maktabda, ayniqsa, grafik insho yozishni o'rganishda yordam beribgina qolmay, keyinchalik ularning hayotida bu ko'nikmalar foydali hamda samarali bo'ladi.

Texnologiya darslari boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyatini tasavvurini, tafakkurini badiiy va san'atni shakllantirishga rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, boshlang'ich sinf o'quvchilarining miya yarim shar kasalliklari va nutqiy nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun juda muhim bo'lgan nozik vosita hisoblanadi.

Ijodiy yoki mahorat darslari boshlang'ich sinf o'quvchilariga nafaqat tasavvurni rivojlantirishda, balki ko'plab amaliy ko'nikmalarni ham shakllanishida yordam beradi. Masalan, bir tugmani tikish, rangli qog'ozlardan biror bir buyum yasash, nonushta tayyorlash, oilangiz va do'stlaringizga o'z qo'llaringiz bilan sovg'alar tayyorlash, bularning barchasi boshlang'ich sinf o'quvchilarida rivojlanishi maqsadga muvofiq.

Va yana bir muhim jihati shundaki: biror bir buyum yasash, ijod qilish qobiliyati orqali boshlang'ich sinf o'quvchining o'ziga nisbatan yanada ishonch hosil qilishiga imkon beradi, uni o'rab turgan tevarak-atrofidagi kattalar dunyosiga kattalarning ko'magisiz kira olmaslik hissin yo'q qiladi. Ammo o'z- o'ziga ishonish, o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonch, boshlang'ich sinf o'quvchining chindan ham baxtli bo'lishi uchun zarur sharoit yaratadi.

Albatta, boshlang'ich sinf o'quvchilarini qiziqishlarini va qiziqish orqali ijodiy faoliyatlarini rivojlantirishda bir nechta omillar va samarali usullar mavjud bo'lib ulardan bir nechta usullarni ko'rib chiqamiz.

“Yopiq kitob” usuli- bu muayyan fan bo‘yicha matn materialini qo‘llanish usullaridan biri bo‘lib, o‘quvchilardan matnda bor ma‘lumotlarni eslab qolishni, lekin munozara paytida matnni qayta bayon etmaslikni talab qiladi. Bu usul ham boshqa usullar bilan birgalikda qo‘llanishni va o‘quvchilar o‘qishda faqat “qayta bayon etish” bilan chegaralanmasliklarini talab qiladi.

Ushbu usul boshlang‘ich sinf o‘quvchilarning ijodiy faoliyati muhitida dars mashg‘ulotlarini olib borishdagi umumlashtiruvchi dars mashg‘ulotlarida (interfaol o‘quv mashg‘ulotlarida) juda ham qo‘l keladi.

O‘quvchilarning ijodiy faoliyatlarini kengaytirishda va rivojlantirishda sayohat o‘yinlari alohida pedagogik ahamiyatga ega. Ular geografik, tarixiy, o‘lkashunoslik xarakteriga ega. Bunday o‘yinlar kitoblar, xaritalar va turli hujjatlar yordamida amalga oshiriladi. Ular o‘quvchilarda tasavvur qilish vaziyatlari yordamida o‘tkaziladi. Barcha harakatlar va kechinmalar o‘yindagi rollar yordamida aniqlanadi. Bu yerda o‘quvchilar geolog, iqtisodchi, zoolog, muhandis rollarida namoyon bo‘ladilar. O‘quvchilar kundaliklar, xatlar yozadilar, bilish xarakteriga ega bo‘lgan turli-tuman materiallarni to‘playdilar.

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, har bir boshlang‘ich sinf o‘quvchining shaxsiy xususiyati, imkoniyatiga qarab ijodiy faoliyatni, ishtiyoqini, qiziqishini samarali rivojlantirish uchun avvalo boshlang‘ich sinf o‘quvchilarning o‘z ijodiy qobiliyatlarini mustaqil ravishda namoyish etish imkoniga ega bo‘lgan shart- sharoitlarni, dars mashg‘ulotlarida o‘ziga bo‘lgan ishonchini, berilayotgan ijodiy vazifalarni bajarishda mustaqil qaror qabul qilishini ta‘minlash va ijodiy muhitni yaratish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. M.E.Jumayev. Boshlang‘ich ta‘lim fanlarini o‘qitish metodikasi moduli bo‘yicha o‘quv – uslubiy majmua. II qism. Toshkent, 2018.
2. Tolipov O‘., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbqiqiy asoslari –T.: 2006.
3. Toxirov Z Badiiy asar tilini o‘rganuvchi fan qaysi “Til va Adabiyot ta‘limi”

2017 yil 17-son

4. Dilovar Najmiddinovich Rashidov, Sharofat Amonovna Kadirova, & Ziyoda Abduvositovna Karimova (2022). MEHNAT BOZORIDA TENG SHARTLARDA RAQOBATLASHA OLMAYDIGANLAR, AYNIQSA NOGIRONLARNI ZAXIRALANGAN ISH O'RINLARIGA ISHGA JOYLASHTIRISH MUAMMOLARI. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 2), 281-285.

5. Рашидов Диловар Нажмиддинович, & Холбоев Йигитали Авганович (2022). КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАРДА ИЖТИМОЙ ҲИМОЯГА МУҲТОЖ ШАХСЛАР УЧУН ИШ ҲУРИНЛАРИНИ ЙЎНАЛИШЛАР КЕСИМИДА ЗАХИРАЛАШНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ. Трансформация моделей корпоративного управления в условиях цифровой экономики, 1 (1), 73-78. doi: 10.24412/cl-36899-2022-1-73-78

6. Tolboeva F Hikoyalarda milliy xarakter ininkosib "Til va Adabiyot ta'limi" 2012-yil 5-son.